

Op stap langs Hout en Spaarne

Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en KNNV Haarlem en omstreken hebben een boek uitgebracht over natuur en landschap van Haarlem en omstreken. Aanleiding voor deze uitgave was een jubileum voor beide verenigingen. De KNNV-afdeling Haarlem en omstreken bestaat honderd jaar en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland vijftig jaar. Het boek is duidelijk geschreven met als doel bij zoveel mogelijk mensen interesse voor de natuur bij te brengen of mensen die al langer daarin geïnteresseerd zijn, de weg te wijzen in de omgeving.

Het boek is verdeeld in acht hoofdstukken, elk met een eigen thema, zoals de bodemtypen van Zuid-Kennemerland, de flora van Haarlem, stadsparken en de duinzoom. Ook wordt de lezer begeleid bij een wandeling door de Haarlemmerhout en er wordt aandacht besteed aan de weilanden en moerassen rond de Mooie Nel. Wellicht met name voor vogelliefhebbers een beetje verrassend en gedurfd is de keuze van de samenstellers om ook aandacht te besteden aan de stadsuitbreiding van Schalkwijk. De meeste mensen zullen in zo'n 'verstenende' omgeving niet zo snel aan de natuur denken, maar dit boek maakt duidelijk dat

het ook in dergelijke gebieden de moeite waard is om de ontwikkelingen van de begroeiing te volgen en vooral goed te letten op de veranderingen daarin naarmate de bouwactiviteiten in de loop der jaren vorderen.

Dankzij de samenwerking tussen KNNV en de vogelwerkgroep is het boek breed van opzet. Zo wordt onder andere beschreven wat de floristische kwaliteit is van de stad Haarlem. Hierbij zijn behulp van stippenkaartjes floristische profielen aangeven van enkele vegetatietypen, zoals duin-graslanden, bloemdijken, hagen en bossen, maar ook van de muren en straten in de stad. Ook aan vogels wordt ruim aandacht besteed. In een apart hoofdstuk over vogels wordt de nadruk gelegd op broedvogels. Daarbij is dezelfde landschapsindeling gehanteerd als voor planten. Zo wordt een goed beeld geschetst van de relatie tussen vogels en het landschap.

Het boek is geschreven door Joop Mourik, Steve Geelhoed en Kees Langeveld. Het is rijkelijk voorzien van enkele tekeningen en fraaie kleurenfoto's van landschappen, biotopen, planten en vogels. Het bevat onder andere vogelfoto's van de voor lezers van 'het Vogeljaar' bekende fotografen Piet Munsterman en Hans Schouten. De redactie werd verzorgd door Nico Schonewille van de KNNV Uitgeverij.

Als aanvulling op het boek is een afzonderlijk wandelgidsje toegevoegd. In deze praktische zakgids worden vijf planten- en vogelwandelingen beschreven in en rond de stad Haarlem.

RAK

Mourik, J., S.C.V. Geelhoed & C.H. Langeveld (2002): Op stap langs Hout en Spaarne. Afmeting 15,5 x 22,2 cm. 128 bladzijden. Genaaid, gebrocheerd. Geïllustreerd met pentekeningen en kleurenfoto's. Met verspreidingskaartjes en een afzonderlijke, meegeleverde wandelgids. ISBN 90 5011 158 0. Prijs: € 11,95 (voor leden KNNV) of € 13,95 (voor niet-leden). KNNV Uitgeverij, Utrecht.

**Voorjaars trek bij Breskens
Jaarverslagen 2000 en 2001**

De Telgroep Breskens heeft een boekje uitgegeven waarin een samenvatting gegeven wordt van de resultaten in de afgelopen jaren. Hoewel in de titel staat aangegeven dat het gaat om de periode van 2000 en 2001, bevat het boekje ook gegevens die gebaseerd zijn op de jaren voor deze periode. Deze samenvatting is gebaseerd op duizenden uren systematisch tellen. De telpost wordt al sinds 1980 bemand. Resultaten uit de eerste jaren zijn al eerder gepubliceerd in een viertal rapporten en sinds 2001 worden de resultaten ook vermeld op de internetpagina's van de Vogelwerkgroep Walcheren (<http://www.birdingzeeland.nl>).

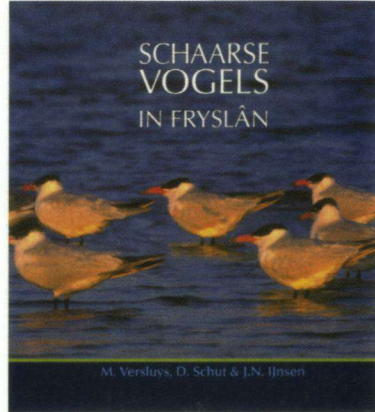
Sinds 1999 waren er echter geen rapporten meer verschenen. Daarom besteedt men in dit boekje allereerst aandacht aan de resultaten van de trekellingen in het voorjaar van 2000 en 2001. Als nieuwe soort voor de telpost in 2000 wordt onder andere de Pontische Meeuw genoemd. In het voorjaar van 2001 waren de Houtduiven opvallend talrijk. De auteurs vragen zich daarbij af of de Franse jagers wellicht eindelijk wat moe zijn van het schieten. Na de samenvattingen van de twee jaren volgt een reeks doortrekkpatronen voor 2000 en 2001 en een reeks diagrammen die het verloop tonen van 21 karakteristieke 'Breskens-soorten', zoals Sperwer, Grutto, Zwartkopmeeuw en Koekoek. De resterende hoofdstukken zijn gewijd aan de jaartotalen van de telpost over de periode van 1989 tot en met 2001, de dagrecords over 1981 tot en met 2001 en een fenologisch overzicht over tien jaar (van 1991 tot en met 2001). Ten slotte bevat het boekje een lijst van publicaties over de Telpost Breskens.

Het boekje bevat enkele zwartwitfoto's van vogels en vogelaars. Het werkje is samengesteld door Sander J. Lillipaly, Peter L. Meininger en Pim A. Wolf. Het wordt in eigen beheer uitgegeven door de Telpost Breskens te Vlissingen.

RAK

Lillipaly, S.J., P.L. Meininger & P.A. Wolf (2002): Voorjaars trek bij Breskens. Jaarverslagen 2000 en 2001. Publicatie nr. 5. Afmetingen 15 x 21

cm. Met grafieken en zwartwitfoto's. 64 bladzijden. Geniet. Te bestellen door het overmaken van € 5,00 (inclusief verzendkosten) op postbankrekening 76442, ten name van P.L. Meininger, Vlissingen, onder vermelding van: 'Breskens 2000-2001'.

Schaarse Vogels in Fryslân

Onlangs verscheen Schaarse Vogels in Fryslân. De gegevens in dit boek zijn gebaseerd op veldwerk in de provincie Friesland over de periode van 1989 tot en met 1998. Die gegevens werden verzameld in het kader van het Bijzondere Soorten Project (BSP) van Sovon Vogelonderzoek Nederland. De resultaten van het onderzoek werden de afgelopen jaren regelmatig gepubliceerd in Sovon-Nieuws. Dit boek geeft een totaaloverzicht op basis van alle ingestuurde Friese waarnemingsgegevens. Om een goed beeld van de aanwezigheid van de soorten te kunnen geven, hebben de samenstellers extra waarnemingen verzameld uit diverse bronnen. Veel publicaties over Friesland beslaan slechts het vasteland of de Waddeneilanden. In dit boek komen deze gebieden beide aan de orde. De tekst is onderverdeeld in de volgende vier hoofdstukken: Werkwijze (auteur Dick Schut), Soortenrijkdom in Fryslân (auteur Michiel Versluys), Wind en het voorkomen van schaarse vogelsoorten in Fryslân (auteurs Joop-Niek IJnsen & Michiel Versluys), Soortbesprekingen (Michiel Versluys). Daarnaast zijn er onder andere ook een toponiemenkaart en twee bijlagen opgenomen, waarin het aantal meldingen per soort per jaar wordt verantwoord en voorts is er een kalender van tachtig schaarse soorten. Het

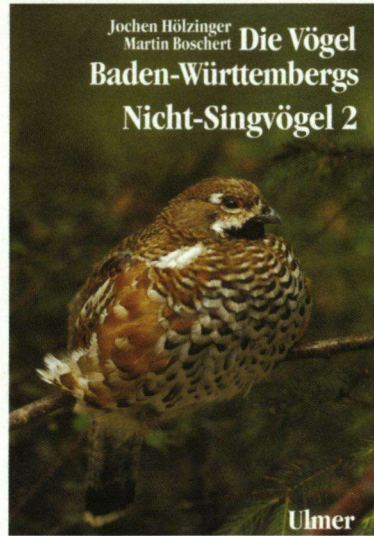
boek is voorzien van figuren die werden verzorgd door Joop-Niek IJnsen en het bevat tekeningen van Martin Brandsma. Er zijn ook foto's in het boek opgenomen van een aantal bekende natuurfotografen. De teksten zijn prettig om te lezen en ook 'to the point'. De samenstellers hebben zich duidelijk beperkt tot het schetsen van een helder verspreidingsbeeld en hebben zich niet laten afleiden door allerlei aanvullende achtergrondgegevens. Toch wordt hier en daar wel ingegaan op de verspreiding van een soort buiten de grenzen van de provincie en men besteedt bij elke soort ook aandacht aan de trend in het verleden.

RAK

Versluys, M., D. Schut & J.N. IJnsen. Schaarse Vogels in Fryslân. 2002. Afmetingen 21 x 22,5 cm. Met pentekeningen, grafieken, kaartjes, tabellen en kleurenfoto's. 222 bladzijden. Genaaid. ISBN 90-9015684-4. Sovon Vogelonderzoek Nederland, district 2 (Fryslân), Akkrum/Fryske Feriening foar Fjildbiology, Heerenveen. Prijs € 14,00. Te bestellen door storting van het bedrag op bankrekening 29.62.62.838, ten name van penningmeester FFF, Heerenveen. Zorg daarbij voor vermelding van naam en adres. Ook verkrijgbaar bij het Fries Natuurmuseum en bij boekhandel 'De Tille' in Leeuwarden.

Die Vögel Baden-Württembergs. Nicht-Singvögel 2 & 3

De Duitse uitgeverij Verlag Eugen Ulmer heeft weer twee delen toegevoegd aan de reeks 'Die Vögel Baden-Württembergs'. De nu verschenen delen behandelen de niet-zangvogels. De complete reeks zal bestaan uit zeven banden. Band 1 (bestaande uit drie afzonderlijke delen) behandelt de gevaren en bescherming van vogels. Band 2 (bestaande uit twee delen) behandelt de niet-zangvogels. In Band 3 (eveneens twee delen) komen de zangvogels aan bod. Band 4 omvat een reeks kaarten. Band 5 is een atlas van de winterverspreiding. Band 7 (over Band 6 wordt niets vermeld in het overzicht van de uitgever) geeft een bibliografie van Duitstalige ornithologische periodieken. Deel 2 (Band 2.2) van de niet-zangvogels behandelt de *Tetraonidae* tot en met de *Alcidae*. Deel 3 (Band 2.3) omvat de *Pteroclididae* tot en met de *Picidae*. Beide delen bevatten een systematisch overzicht en vervolgens een bespreking per soort. Deze soortbeschrijvingen zijn

zeer uitgebreid. Dat maakt dat deze boeken zeker niet alleen interessant zijn voor inwoners van Baden-Württemberg, want hoewel uiteraard veel aandacht wordt besteed aan zaken zoals verspreiding en status in het eigen gebied, is er ook veel algemene informatie in deze boeken te vinden. Zo zijn er kaartjes opgenomen die de verspreiding over de gehele wereld tonen en de teksten bevatten informatie over het hele broedareaal, ondersoorten en dergelijke. Ook wordt van veel soorten een afbeelding getoond waarmee schetsmatig de broedhabitat van de soort wordt uitgebeeld. De boeken zijn rijk geïllustreerd met pentekeningen en bevatten ook een katern met kleurenfoto's van biotopen die typerend zijn voor een aantal soorten.

Geschreven in de Duitse taal. Zeker aanbevolen voor de geïnteresseerde vogelaar en voor ornithologen.

RAK

Holzinger, J. & M. Boschert. Die Vögel Baden-Württembergs. Band 2.2. Nicht-Singvögel 2. *Tetraonidae* (Rauhfußhühner) - *Alcidae* (Alken). 2002. Afmetingen 18 x 24 cm. Met 695 afbeeldingen, 126 tabellen en 31 kleurenfoto's. 880 bladzijden. Gebonden. ISBN 3-8001-3441-1. Verlag Eugen Ulmer GmbH & Co., Stuttgart. Winkelprijs in Duitsland € 49,90.
Holzinger, J. & M. Mahler. Die Vögel Baden-Württembergs. Band 2.3. Nicht-Singvögel 3. *Pteroclididae* (Flughühner) - *Picidae* (Spechten). 2002. Afmetingen 18 x 24 cm. Met 385 afbeeldingen,

120 tabellen en 30 kleurenfoto's. 547 bladzijden. Gebonden. ISBN 3-8001-3908-1. Verlag Eugen Ulmer GmbH & Co., Stuttgart. Winkelprijs in Duitsland € 49,90.

Pheasants, Partridges & Grouse. Including Buttonquails, Sandgrouse And Allies

De carrousel van nieuw verschijnende vogelboeken draait onverminderd door, waarbij zowel het tempo als de ongunstige sterling-eurokoers het de ornithologische bibliotheek onmogelijk maakt ook maar enigszins langszij te blijven. De midden jaren tachtig begonnen serie 'Helm Identification Guides' heeft inmiddels een respectabele lengte bereikt en nog veel zit in de pijplijn, waaronder een 'Pipits and Wagtails of Europe, Asia and North America'. De hier besproken gids behandelt de 253 soorten fazanten, patrijzen, kwartels, frankolijnen, (zand)hoenders en pauwen van deze wereld, letterlijk en figuurlijk een bont gezelschap, waarvan individuele soorten als jachtvogel, siervogel of als stamvader van gedomesticeerde rassen door de eeuwen heen altijd veel met de mens te maken hadden. Zeven artiesten, van wie de meeste met bekende namen, leverden werk voor de 72 kleurenplaten. Voor Steve Madge is dit zijn derde Helm-guide. De tweede auteur, Phil McGowan, werkte aan de door de World Pheasant Association geproduceerde actieprogramma's voor behoud van de in totaal 51 soorten fazanten, saterhoenders (meer bekend onder de naam tragopans) en glansfazanten (de monals). Die organisatie heeft veel te doen, want van een alarmerend aantal soorten fazanten is de status zorgelijk dan wel kritisch. Zo werd de alleen in een uiterst beperkt gebied van Vietnam voorkomende Keizerfazant voor het eerst gevangen en beschreven in 1923. Zeventig jaar later, in 1990, vond de volgende vangst plaats en daarna een exemplaar in 2000. De opzet van het boek is gelijk aan die van andere Helm-guides. Na de inleidende hoofdstukken volgen gegroepeerd de platen met op de tegenoverliggende pagina's een kort signalement plus het verspreidingskaartje. Daarna volgen de soortbeschrijvingen, waarbij steeds de verschillende items staan ondergebracht

in overzichtelijke soorthoofdstukjes. Naar voren komt dat van een opmerkelijk aantal soorten nog weinig bekend is, welke onbekendheid moge blijken uit de ontdekking in 1994 in Tanzania van de Udzungwapatrijs *Xenoperdix udzungwensis*, waarbij *Xenoperdix* een nieuw genus vertegenwoordigde.

In 'Pheasants, Partridges & Grouse' komen soorten aan bod die het vermogen hebben de vogelaar tot vervoering te brengen. Voor die gemoedstoestand zijn dan heel wat redenen aan te voeren. Een ervan is dat de vogelaar er meestal hard voor heeft moeten werken een glimp van de soort te zien te krijgen.

GLO

Madge, S. & Ph. McGowan (2002): Pheasants, Partridges & Grouse. Including Buttonquails, Sandgrouse And Allies. 488 bladzijden. Met 72 kleurenplaten van Norman Arlott, Robin Budden, Daniel Cole, John Cox, Carl D'Silva, Kim Franklin en David Mead. Christopher Helm, A. & C. Black, Londen. ISBN 0-7136-3966-0. Prijs £ 45,00. In Nederland € 84,00.

Dutch Birding Kenmerkengids

Een diepe buiging voor Nils van Duivendijk die met de Dutch Birding Kenmerkengids een werkstuk presenteert dat ontzag inboezemt door originaliteit en de hoeveelheid arbeid die de auteur zich getroostte. Jarenlang bundelde Van Duivendijk nauwkeurig van moeilijk te determineren soorten de kenmerken die hij registreerde in het veld, aantrof in de literatuur of opdeed via andere bronnen. Uit dit materiaal stelde hij voor eigen gebruik in 1997 een boekje samen, dat aansloeg bij bevriende vogelaars. Via voor deze kompanen bestemde zelfgemaakte exemplaren kwam het in 1999 bij de Dutch Birding Association (DBA) tot een plan Van Duivendijks initiatief als basis te laten dienen voor een boek dat de belangrijke kenmerken geeft van alle soorten alsmede in het veld determineerbare ondersoorten, die ten minste eenmaal aangetroffen werden in het West-Palearctische gebied, te weten Europa tot de Oeral, het Midden-Oosten en Noord-Afrika tot diep in de Sahara, ruim 900 stuks totaal, waarvan 250 ondersoorten. Het resultaat pakt uit als een no nonsense studie. Geen oogstrelende platen, maar per soort een opsomming van de belangrijkste kenmerken. Om onnodig geblader te

voorkomen doet de gebruiker er goed aan zich de doordacht gekozen afkortingen en codes eigen te maken. Deze eenmaal onder de knie hebbend, blijken de sleutels prima en snel te werken, zij het dat de gebruiker natuurlijk voor hij aan een determinatieklus begint, ongeveer moet weten met welke soort hij te doen heeft. Bezig aan dit relaas, vergeleek recensent een in het tuintje in de weer zijnde Koperwiek met de tekst in de gids. Het werkte prima, hetgeen een volgend aspect van de Kenmerkengids openbaart. Denkend aan de uitgever Dutch Birding zal bij menigeen de mening postvatten dat dit boek vooral bestemd is voor 'twitchers', die er bijvoorbeeld genoeg in scheppen een paar honderd grote meeuwen na te lopen op niet-Zilvermeeuwen. Welnu, deze lieden kunnen bij zo'n karwei met de Kenmerkengids veel plezier beleven. Maar juist ook zal de studie nieuwelingen van pas komen, als aanvulling op een geïllustreerde veldgids. Want juist deze gids leert te letten op het reeksje individuele veldkenmerken die de sleutel levert voor het herkennen van een bepaalde soort. Proficiat voor Dutch Birding en Nils van Duivendijk met hun Kenmerkengids, waarvan het zeker de moeite waard is te onderzoeken of er een markt is voor een Engelse versie.

GLO

Nils van Duivendijk (2002): Dutch Birding Kenmerkengids voor vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. 308 pagina's. Tekeningen: Dirk Moerbeek. ISBN 90-74345-34-4. Uitgave: Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam als Dutch Birding vogelgids 14. Distributie: Ger Meesters Boekproducties VOF te Haarlem. Prijs voor DBA-leden is € 19,95, voor niet-leden € 22,95. Voor verzending wordt € 2,50 extra berekend. Bestellingen kunnen direct aan uitgeverij Ger Meesters Boekproducties VOF, Vrijheidsweg 86, 2933 CE Haarlem gestuurd worden.

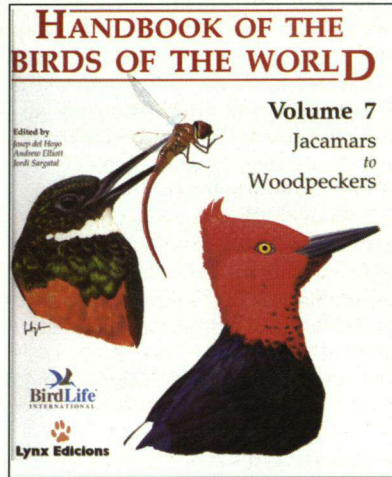
Voorkomen is beter

Het door de Raad voor het Landelijk Gebied uitgebrachte rapport 'Voorkomen is beter...' komt met een opvallende conclusie: 'Het behoud van planten- en diersoorten in Nederland is goed te combineren met de gewenste sociale en economische ontwikkelingen en is te realiseren zonder onevenredig hoge kosten of vertraging van bouwprojecten'. Verder wordt aan de overheid voorgesteld

om het soortenbeleid te integreren in het totale overheidsbeleid. Een publicatie met perspectieven dus en daarom belangrijk om er kennis van te nemen.

P.M.

Raad voor het Landelijk Gebied (2002): 'Voorkomen is beter' - Advies over soortenbescherming en economische ontwikkeling. Publicatie RLG 02/5. 72 bladzijden met tabellen en foto's. Te bestellen bij: Raad voor het Landelijk Gebied, Stationsplein 14, 3818 LE Amersfoort, telefoon (033) 461 99 48, e-mail: raad.landelijk.gebied@rlg.agro.nl.

Handbook of The Birds of The World - Volume 7

'Goede wijn behoeft geen krans' zegt men wel als het gaat om iets te beschrijven dat eigenlijk al wijd en zijd bekend is. Dat geldt ook in het geval van deze nieuwe uitgave, want deze boekbespreking gaat niet alleen over een nieuw, recent verschenen boek, maar betreft in feite de uitbreiding van een indrukwekkende reeks, die inmiddels al vele jaren in de werk- of studeerkamer van menige vogelaar en ornitholoog staat. Lynx Edicions heeft, in samenwerking met BirdLife International, nu het zevende deel uitgegeven van Handbook of The Birds of The World. Volume 7 behandelt een reeks vogelfamilies vanaf de Jacamars (*Galbulidae*) tot en met de Spechten (*Picidae*). Deze uitgave behandelt twee families uit de orde *Galbuliformes*, te weten de *Galbulidae* en de *Bucconidae*. Vervolgens worden de vier families uit de orde *Piciformes*

besproken. Dat zijn de baardvogels (*Capitonidae*), de toekans (*Ramphastidae*), de honingspeurders (*Indicatoridae*) en de spechten (*Picidae*). Met het verschijnen van dit deel worden de niet-zangvogels afgesloten. Het eerste deel van de serie kwam uit in 1992. Men heeft dus tien jaar nodig gehad voor de eerste zeven delen van de reeks, die in totaal uit 16 delen zal gaan bestaan. Het is de bedoeling om de delen 8 tot en met 16 met een tempo van één deel per jaar uit te gaan geven. Wij zullen dus nog wat geduld moeten hebben voor we de reeks ter hand kunnen nemen voor zangvogels als karekieten, kraaien of voor soorten als de Merel of de Rietgors. Jammer, maar het gemis wordt méér dan goed gemaakt door de zeer uitgebreide informatie over de soorten die inmiddels wél beschikbaar is in de nu verschenen zeven delen. Volume 7 begint met een uitgebreide inleiding over uitgestorven vogels. Waarin natuurlijk de 'dappere dodo' niet ontbreekt, maar daarnaast komen er nog tientallen andere, veel minder bekende, uitgestorven soorten aan de orde en zelfs enkele 'mystery birds'. Bij de bespreking van de (nog levende)

soorten die in het boek worden behandeld, wordt steeds ingegaan op de systematiek, morfologische aspecten, habitat, gedrag, geluiden, voedsel en foerageergedrag, broeden, migratie en op de status en bescherming van de soorten. Voor elke soort is er een verspreidingskaart en zowel goed uitgevoerde illustraties als foto's. Sommige foto's bestrijken zelfs een hele bladzijde van het in kloek formaat uitgevoerde boek. De teksten zijn zoals we inmiddels van de eerder verschenen delen al wel gewend zijn, zeer gedegen en uitgebreid. Hoewel de reeks nog lang niet compleet is, is het zeer de moeite (en de prijs) waard om aan te schaffen voor iedereen die serieus in vogels is geïnteresseerd. Een gedegen naslagwerk. Het boek is uitgebracht in de Engelse taal. Bij het boek wordt als extra een geplastificeerde kaart geleverd met een overzicht van alle niet-zangvogels, inclusief een alfabetische lijst de niet-zangvogels.

RAK

Hoyo, J. del, A. Elliot & J. Sargatal (eds.) (2002): Handbook of The Birds of The World. Volume 7. Jacamars to Woodpeckers. Lynx Edicions, Barcelona. ISBN 98-87334-3-7. Afmetingen 26 x 34 cm. 613 pagina's. Gebonden met stofomslag. Prijs: € 144,98.